

ደገፍቲ ህግደፍ፡ ሰላማዊ ሰልፊ አንጻር መን?

ትግርኛ - ርእይቶታት

ብመሰረቱ ኣብ ልዕሊ ሓንቲ ሃገር ወይ መንግስቲ ብሕቡራት ሃገራት ቁጠባዊ ማዕቀብ ክወርድ እንከሎ "እወ፡ ተጋግዖ ይግባኣኒ ኢዩ።" እትብል ሃገር ወይ መንግስቲ የላን። እቲ ግብረ መልሲ" ኣድልዎ ተገሩለይ፤ ዘይሕጋዊ ኢዩ፤ ሕቡራት ሃገራት ብኣሜሪካ ዝዕብለል ኢዩ፤ ወ.ዘ.ተ." ዝብል ኢዩ። ከምቲ ሓደ ሕማቕ ተምሃራይ ብሕምቀቱ ከይእመን ንመምህሩ ዘሳብብ ኢሳያስ እውን ኩሉ ግዜ ንሕቡራት ሃገራት፤ ንኣፈሪቃ ሕብረት፤ ንኢጋድ ኮታ ንኹለን ናይ ዓለም ትካላት ምስ ኣማረረ ኢዩ። ኣብ ሂወቱ ጌግኡ ተኣሚኑ ኣይፈልጥን።

እሞ መታን ሚዛናውን ውድዳውን ፍርዲ ክንህብ እስከ ርግእ ኢልና ገበናት ስርዓት ህግደፍ ንጥቀስ። ስርዓት ህግደፍ እዚ ማዕቀብ'ዚ'ዶ ኣይግብኣን ኢዩ? እዚ ማዕቀብ'ዚኸ ንመን ይሃሲ? መፍትሒኡ'ኸ እንታይ ኢዩ?

1. ገበናት ስርዓት ህግደፍ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ

ሓቂ ክንዛርብ እንተከመይኑ ብስርዓት ህግደፍ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ዝወርድ ዘሎ ግፍዒ መዘና የብሉን። ህዝብና ናይ ምዝራብ፤ ምጽሓፍ፤ ምእካብ፤ ሰላማዊ ሰልፊ ምግባር፤ ምንቅስቃስ፤ ናይ ሃይማኖት መሰላት ከምዘይብሉ ንዝኸነ ኤርትራዊ ብሩህ ኢዩ። ቡብዕለቱ ዝእስር ህዝቢውን ውሑድ ኣይ ኮነን። ወለዲ ደቆም ኣምሂሮም ከይጥወሩ መንእሰይ ኩሉ ብግዲ ኣዕስኪሩ ናይቲ ስርዓት ኣገልገልቲ ኩይኖም ይርከቡ። ስደት ካብቶም ዝሓለፉ ዘበናት ጽዒቕ ይርከቡ። ኣብ ፈቓዶ ዶባት ብጥይት ዝርሸኑ መንእሰያት እውን ውሑዳት ኣይኮኑን። እዚ ገበናት'ዚ ብኣና ብኤርትራውያን ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ ዓለም ዝተፈልጡ ተጣበቕቲ ሰብኣዊ መሰላት ከም በዓል ኣምነስቲ ኢንተርናሽናልን ሁማን ራይትስዎቸን ተመዝጊቡ ይርከብ። እዚ ህዝባዊ ገበናት'ዚ ኣይኮነንዶ ማዕቀብስ ኣብ ቤት ፍርዲ ናይ ዓለም'ዶ ዘቕርብ ኣይኮነን?

2. ገበናት ስርዓት ህግደፍ ባዓለምለኻዊ ሕጊ

ሀ) ናይ ደሴታት ሓነሽ ኩናት
ብዓሂ ኣህጉራዊ ሕጊ ኢሳያስ ኣብ ደሴታት ሓነሽ ዝወለዎ ኩናት ገበን ኢዩ። ይግባኣኒ ኢዩ ዝብሎ መሬት እንተ ሎ ብሕጋዊ መንገዲ ኢዩ ክሓትት ዝግባኣ። ኣብዚ ኩናት'ዚ 12 ንጹሃት ኤርትራውያን መይቶም። ከምኡ'ውን ብወገን የመናውያን። እዚ ብናይ ዓለም ሕጊ የቕጽዕ ኢዩ።

ለ) ኣብ ልዕላዊት ሃገር ሱዳን ኢድ ምእታው
ኩላትና ከም እንፈልጦ ስርዓት ህግደፍ ብ1994 ምስ መንግስቲ ሱዳን ጽልኢ ፈጠሩ። ናይ ምብራቕ ሱዳን ተጋደልቲ ብምፍጣር፡ ንሱዳን ስጋብ ከሰላ ኣትዩ ወሪሩዎ ኢዩ። ሕጂ'ውን ብዝተፈላለየ ምክንያታት ኢድ ምእታው ኣይገደፈን። እዚ'ውን ብዓለምለኻዊ ሕጊ ገበን ኢዩ።

ሐ) ብ1998 ምስ ኢትዮጵያ ዝኸስተ ኩናት
ምስ ኢትዮጵያ'ውን ልክዕ ከምቲ ጉዳይ ሓነሽ ኢዩ። ይግባኣኒ ኢዩ እትብሎ መሬት እንተሎ ብሕጊ ዘንግኻ ተኸልካ ትምጉት። ካብዚ ሓሊፉ ስርዓት ህግደፍ ዝወሰዶ ስጉምቲ ዘይ-ሕጋዊ ኣገባብ ኢዩ። ቅድም ብሓይሊ ይወርር ደሓር ናብ ሕጊ ይኣቱ። ስርዓት ህግደፍ ዋላኳ ባድመ ናይ ኤርትራ እንተ ኾነት ብሕጊ ኢዩ ክሓት ዝነበሮ። እቲ ወተሃደራት ሰዲድካ ቦታ ምሓዝ ዝወሰዶ ስጉምቲ ዘይሕጋዊ ኢዩ። ከምኡ ሰለ ዝኸነ ኢዩ ድማ ቤት ፍርዲ ዓለም ናይ ጀማሪ ኩናት 10 ሚልዮን ዶላር ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ካሕሳ ዝፈረደ። ብኸልቲኡ ኣብቲ ኩናት ዝጠፍኡ ነብሳት ኣውን እቲ ስርዓት ብታሪኽ ተሓታቲ ኢዩ። እዚ'ውን ብዓለምለኻዊ ደረጃ ገበን ኢዩ። ድሕሪ ስምምዕ ኣልጀርሰ'ውን፡ ሕራይ ልክዕ ኢዩ ኢትዮጵያ ኣብ መጀመርታ ተጋጊዖ ነቲ ውዕል ነጺጋቶ ነይራ። ድሓር ግን ሪኢቶ ዓለም ምስ ተገንዘበት ተቐቢላቶ። ግን ናይ ምሕንጻዱ ጉዳይ "ክልተና መንግስታት ብምምይያጥ ይኹን" በለት። ዘተ ድማ ብኣረኣኢያ ማሕበረሰብ ዓለም ቅቡል ኢዩ። ስርዓት ኣስመራ ግን ከም ኣመሉ ግትር ብምባል ብምርድዳእ ኣብ ምሕንጻዱ ዶብ ኣይ ኣቱን በለ።

ቀጸሎ'ውን ነቲ ዝፈረመሉ ውዕል ኣጻዕዲዩ ኣፍረሶ። ማለት ናብቲ ናይ ጸጥታ ቦታ ወተሃደራቱ ከእቲ ጀመረ። ቀጸሎ'ውን ዓቃቢ ሰላም ስርሑ ከየካይ ናይ ሄሊኮፕተራት በረራ ከልከለ። ኣብ መጨረሻ ድማ ናይ ገለ ሃገራት ዓቃቢ ሰላም ኣባረረ። ደገፍቲ ስርዓት ህግደፍ! ገበነኛ ስርዓት ንምድጋፍ ናብ ሰላማዊ ሰልፊ ዘኸኸኸ ጥራይ ኣይ ኮነን። እዚ ገበን ምዃኑ ክፈልጡ ምተገበአም።

መ) ኣብ ሶማሊ ኢድ ምእታው

ስርዓት ህግደፍ ምስ ኢትዮጵያ ብምትህልላኽ፡ ኣብ ሶማሊ ኢድ ከም ዘእተወ፡ ንሕና ንፈልጥ ዓለም'ውን ኣጸቢቐ ይፈልጥ።" ተሓቢአ ኢዩ ዝገብሮ ዘሎኹ፡ ጭብጢ የብሎምን" ዝብል ኣተሓሳስባ ኣይሰርሕን። ኣየዋጽእን'ውን። ናይቲ ዝነበረ እሰላማዊ ስርዓት መራሕቲ ከም በዓል (ምስ ኣል-ቃዒዳ ርክብ ዘለዎ) ሸኽ ኣወይን ሸኽ ሸሪፍን ካብ መቐዲሾ ሃዲሞም ኣብ ኣስመራ ኮይኖም ይቃለሱ ከም ዝነበሩ ዘይሕባእ ነገር ኢዩ። ብቐጻሊ'ውን ኢሳያስ ሰፈሩ ኣብ ባጽዕ ቀይሩ ኣጽዋር ንሶማሊ የእቱን ከምኡ ድማ ናይ ኣል-ሸባብን ሕዝብ-ኣል-ኢሰላምን ወተሃደራት የሰልጥን ከም ዝነበረን ዘሎን፡ ኣብቲ ጸጥታ ተዋፊርም ዝነበሩ ደሓር መሪርዎም ኢዱም ዝሃቡ ሃገራውያን ብመራኸቢ ብዙሃን ገሊጾም ኢዮም። እቲ ናይ ሕቡራት ሃገራት ናይ ጸጥታ ቤት መኸሪውን ኣልዕል ኣቢሉ ንሓንቲ ኣባል ዝኾነት ሃገር ከም ዘይቐጽዕ ንፈልጥ ኢና። ደገፍቲ ስርዓት ህግደፍ እውን ኣጸቢቐም ይውፈልጡ ኢዮም። እቲ ጉዳ ዓይንኻን ልብኻን ኣወሲትካ ምስ ሓደ ዲክታተራዊ ስርዓት መሰጽዳፍ ኢዩ።

ሰ) ወራር ጅቡቲ

ጅቡቲ'ኽ እንታይ ኣበሰት? ንዓና ንኤርትራውያን ኣይገረመናን፡ ንስርዓት ህግደፍ ስለ እንፈልጦ። ንዓለም ግን ገሪምዎ ኢዩ። ሰላማዊት ዝኾነት ንእሽቶ ሃገር ጅቡቲ ናይ ወረራ ምኽንያት'ከ እንታይ ይኸውን? ስርዓት ህግደፍ ከም ኣመሉ ኣሉ! ሕቡራት ሃገራት መጽናዕቲ ዝወሰድሉ፡ ዓረብ ሊግ ዝመስከረሉ፤ ሕብረት ኣፍሪቃ ዘራገጸሉ፡ ወረራ ጅቡቲ ከመይ ጌርና ክንክሕዶ ንኸእል። ብሓደ ውልቀ መላኺ፡ ብሓንቲ ሓንጎል እትመራሕ ስርዓት ህግደፍ ረዞሎሽን ብረዞሎሽን ጢሒሉ እምቢ ዝበለ ከምይ ገበን ምዃኑ ኣይን እመንን? ልክዕ ኣቐድም ኣቢለ ከም ዝገለጽኩዎ ሕቡራት ሃገራት ብዘይ ጭብጢ ኣልዕል ኣቢሉ ንሓንቲ ኣባል ሃገር ይቐጽዕ ኣይንብልን። ንዑድኣ ደገፍቲ ስርዓት ህግደፍ በስመኣብ(በስሚላህ) ባሉ። ነብስኹም ፈትሹ። እዚ ትገብረዎ ዘሎኹም፡ ሰላማዊ ሰልፍዶ ደገፍዶ መፍተሒ ኣይኮነን። ነቲ ሕማም ሓቢርና ፈውሲ ንድለየሉ።

ካሊእ ኣገዳሲ ሕቶ እዚ ማዕቀብዚ ንመን ይሃሲ?

ስርዓት ህግደፍ ኩሉ ግዜ ብህዝቢ ኢዩ ዝነበር። ከም ሕሱም ቁማል ካብ ሕቕ ህዝቢ ኣይወርድን። ብሸም ልዕላውነት ኣሸሓት መንእሰያት ኣጥፊኡ ኢዩ። ሕጂ ድማ ብህልኽን ድርቅናኡን ዝፈጠሮ መቐጻዕቲ ንህዝብና ምስ ዓለም ከባእሶ " ሕቡራት ሃገራት ጸላኢትካ ኢያ።" ይብሎ ኣሎ። እተን ብጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ዝጸደቐ ማዕቀብ እዘን ዝስዕባ ኢየን፤

- 1) ስርዓት ህግደፍ ናይ ኮናት ኣጽዋር ከይእቱን ከየውጽን
- 2) ፖለቲካውን ወተሃደራውን ላዕለዎት መራሕቲ ህግደፍ ኣብ ወጻኢ ከም ድላዮም ከይንቀሳቐሱ
- 3) ኣብ ወጻኢ ዝረከብ ንበረት ህግደፍ ክእገድ ሓቂ ክንዛረብ እንተ ከብይኑ፡ መነባብሮ ህዝቢ በቲ ስርዓት ንሓያሎ ዓመታት ተወቂዑ ኢዩ። ዝተረፎ የብሉን። ካሊእ ይትረፍ ድኻ ሓረስታይ ዓመት ጫኸሩ ዘፍረየን እቲ ስርዓት ብሓይሊ ካብ ኣፉ የሕድጎ ከምዘሎ ንኹላተና ብሩህ ኢዩ። ባርነት መንእሰያትና ንዓለም ከም

ዘሰካሕከሐ'ውን አጸቢቆና ንፈልጥ ኢና። እዚ ማዕቀብዚ ንህዝብና ይጎድኦ ኢዩ ማለት "ንስኡን ክትሰእን ኢኻ" ማለት ኢዩ። ንዘይብሉ ኣለካ ክትብሎ ዘይ ስነሞንት ኢዩ። ተቐጺዑ ዘሎ ህዝቢ መቐጸዕቲ ወሪዱኳ ኣሎ ክትብሎ ኣይትኸእልን። ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ኢዩ ዝነበር ዘሎ። ብርግጽ እቲ ማዕቀብ ኣምበኣር ፈልዩ ነቲ ስርዓት ኢዩ ዝወቀዕ። እዚ ከኣ እቲ ውጹዕ ህዝቢ ነቲ ዝፈርዕን ጸቓጢኡ ስርዓት ክቐጸዓሉ ከሎ ሓጋዚኡ ኢዩ። ሙብዛሕትኡ ህዝብና ነዚ ማዕቀብቲ ቅድም ኢሉ ኣብ ግቦሪ ክውዕል ነይርዎ ይብል።

ስርዓት ህግደፍ እንተ ኩይኑ ናይ ግድን ኢዩ ህዝቢ ከላዓዕል። ኣመሉ ጥራይ ዘይ ኮነስ ዘዋጽኦ ስትራተጂ'ውን ኢዩ። እቲ ቀንዲ ምክንያት ንዘይነጻፉ ደገፍቲ ንምሕላብ ኢዩ። እቲ ዘሕዝን ኣንጻር ህዝብም ክጉድፉ ምንባርም ኢዩ። ገሊኦም ብጠቐሚ ገሊኦም ከኣ በገርሂ። ግን እቲ ነገር የሕዝነካ ኢዩ።

ግደ ሓቂ ኣነ ብወገነይ ዝተጸበኹዎ፡ ድሕሪ እዚ ማዕቀብ'ዚ ህዝቢ ኣንጻር ስርዓት ንኸልዓል ኢዩ። ብፍላይ ድማ እቲ ብረት ዝዓጠቐ ወተሃደራዊ ክፍሊ። ብሰንኪ ሓደ መላኺ መራሒ ህዝቢ ተዋሪዱ፡ ዓለምውን ተናዊጹ። እዚ መራሒ'ዚ ኢዩ ዘየእተወላ ዓወደ ግጭት የላን። ሰላማዊ ሰልፊ'ኸ ኣንጻር መን? ኣንጻር ሕቡራት ሃገራት? ኣንጻር ህዝቢ ዓለም? ኣብኩሉ ኩርናዓት ዓለም መራሒ ስርዓት ህግደፍ ብሕጊ ዘይቐየድ፡ ቅዋም ዘይኣምን ሓደ ሽፍታ ምጂኑ ከምዝፍለጠ'ዶ ኣይፈልጡን ኢዮም? ንስርዓት ህግደፍ ምድጋፍኩም ሃገራውያን ከብሎኩም ኣይኸእልን። ሃገራውነት ማለት ንሓደ ዲክታቶር ምድጋፍን ምክልኻለን ማለት ኣይኮነን። ሃገራውነት ማለት ህዝብኻ ክእሰርን ክግፋዕን እንከሎ ምስኡ ጠጠው ምባል ማለት ኢዩ። ብሓጺሩ ሃገራውነት ማለት ምእንቲ መሰል ህዝብኻ ምቅላስ ማለት ኢዩ።

ሰላማዊ ሰልፊ ሎሚ ኣይኮነን ዘድሊ። ሰላማዊ ሰልፊ ህዝቢ ክእሰርን መሰሉ ክሰእን ሽዑ ኢዩ ነይሩ ዘድሊ። ናይ ኩናት ጀጋኑ ኣከለ ስንኩላን ክረሸኑ ዓገብ ዘይበልኩም ሎሚ ሰላማዊ ሰልፊ? ቅተለት ዓዲ ኣበይቶ ዘይተቐወምኩም ሎሚ ሰላማዊ ሰልፊ? ኣቦታትን ኣደታትን ሰዋኣት ክእሰሩ ኣቤት ዘይበልኩም ሎሚ ሰላማዊ ሰልፊ? ቀይዲ ዝበተኸ ስርዓት ክትካላኸሉ ሎሚ ሰላማዊ ሰልፊ? መን'ዩ ኣገዳሲ? ህዝብኹም ወይስ ስርዓት? ስርዓት ይኸይድ ስርዓት ይትካእ። ህዝቢ ግን ነባሪ ኢዩ። ቈራጸን ንቐሕን ዘይጋ ምስ ህዝቡ ኢዩ ጠጠው ዝብል። መሳርሒ ጸቓጢ ስርዓት ኣይከውንን። እኳ ድኣ እቲ ስርዓት ገበን ክፍጽም'ከሎ ኣንጻሩ ይምክት።

በጋጣሚ ኮይኑ፡ እዛ ጽሕፈት'ዚኣ ክጽሕፍ ከሎኹ፡ ቀዳማይ ሚኒስትር ነበር ናይ ዓባይ በሪጣንያ፡ ቶኒ ብለር "ህዝቢ ዘይደገፎ ኩናት ኣብ ዒራቕ ኣካይደካ" ብምባል ተኸሲሱ ኣብ ሕጊ ቀሪቡ ዝሕተተሉ ዘሎ ግዜ ኢዩ። በዓል ኣቶ ኢሳይያስ ድማ ብኢደ ወነኖም ኩናት ጸሕቲርም ዘጥፍእዎም ነብሳት ምሕታት ይትረፍስ "ቀይዲ ትበትኸ ኣሎኻ በስመኣብ በል" ኣብ ዝተባህለሉ ግዜ፡ ደገፍቲ ስርዓት ህግደፍ "ጽቡቕ ኣሎ ይፈልል" ኣብ ዝብሉሉ ግዜ ምጂኑ ብዙሕ ኣተሓሳሲቡኒ። መኣሰዮም ዝልብሙ? መኣሰዮም'ከ ዝነቐሉ?

እቲ ዝግበር ሰላማዊ ሰልፊ'ኸ እንታይ ፍታሕ ከምጽእ ኢዩ? ጽጥታ ሕቡራተ ሃገራት ነቲ ዘሕለፈቶ ረዞሎሽን ክትቐይሮ ድያ? እዚ ደገፍቲ ስርዓት እውን ይፈልጥዎ ኢዮም ከም ዘይቐየር። ብዓብዩ ስርዓት ህግደፍ'ውን ዓላማኡ ነዚ ኣይኮነን። እንታይ ድኣ ከምቲ ኣቐድም ኣቢለ ዝጠቐስኩዎ " በሉ ዓለም ኣንጻርኩም ኩይና'ላም መክቱ፤ ከም ቀደምኩም ዘለኩም ነጊፍኩም ተወፊዮለይ፤ ኣድሕኑኒ" ኢዩ። ካሊእ ወላሓንቲ ትርጉም የብሉን። ኣብ ሰተራሰቦርኽ (ፈረንሳ) ዝተገብረ ንዶብ ምሕንጻጽ ሰላማዊ ሰልፊ'ውን ሪኢናዮ ወላሓንቲ ኣየፍረየን። ኣብ ሰደት ዓለም ኣንጻር መንግስቱ ተዘይኮይኑ ሓዲግዎ ዝመጸ መንግስቲ ዝድግፍ ሰላማዊ ሰልፊ ሪኢና ኣይንፈልጥን።

ኣብ መጨረሻ እቲ መፍትሒ ጸረ ህዝቢን ጸረ ሕግን ዝኾነ ስርዓት ዝፈጸም ገበን ምክልኻል ኣይከኑን። እዚ ስርዓተ'ዚ ካብ ገበን ምፍጻም ዝቐጠብ ኣይከኑን። ደድሕሪ እና ሰዓብካ ዝገብር ገበናት ካብ ምክልኻል እቲ ዝበለጸ መሰረታዊ መፍትሒ ነቲ ስርዓት ምውጋድ ኢዩ። ስለዚ ደገፍቲ ስርዓት ህግደፍ ኣንጻር ህዝብኹም ካብ ምቕላስ ንዑ ሓቢርና ንህዝብና ዝሓይሽ ፍታሕ ነናዲ። ኣብ ክንዲ ነዚ ኣንጻር ህዝብኹም ዝኾነ ስርዓት ደገፍ ሰላማዊ ሰልፊ ምግባር፡ ምሳና ኣንጻሩ ሰላማዊ ሰልፊ ክትገበሩ ንዕድመኩም። መፍትሕ ሽግር ህዝቢ ኤርትራ ስርዓት ህግደፍ ምውጋድ ጥራይ ኢዩ።

ርእይቶ፡

ብመሰረቱ ህዝቢ ኤርትራ ድሕሪ ናጽነት ካብ ኣጽዋር ኩናት ጉድኣት ትዘይ ኮይኑ ዝረኸበ ጥቕሚ የለን። በንጻሩ እኳ ድኣ ዝተፋላለዩ ሸፋቱ ንኸዕጥቑ ካብ ኣፍ ህዝቢ እናመንዘዐ ኣብ ኣጽዋር መሸመቲ የውዕሎ ኣሎ። ላዕለወት ሓለፍቲ ህግደፍ እውን ብምኽንያት ፈስታታትን ጓይላታትን ነቲ ኣብ ወጻኢ ዝርከብ ገርሂ ዘይጋ ክልተ ካብ ሚኢይቲ'ዶ ካሊእ'ዶ እናበልካ ካብ ምምዘማዝ ይድሕን። እዚ'ውን ነቲ ህዝቢ ጠቓሚ ኢዩ። ብፍላይ ደገፍቲ ስርዓት ህግደፍ ነዚ ብዝያዳ ክትድግፍዎ ኣሎኩም። ምኽንያቱ ንዓኹም ኢዩ ከፊእኩም ዘሎ። ኣብ ወጻኢ ዝርከብ ንብረት ህግደፍ እውን ንህዝቢ ክጠቅም ኣይራኣናን። ኣብ ውሽጢ ዘሎ ንብረት ዘይጠቀመስ ኣብ ወጻ ዘሎ ክጠቅም? ህዝቢ ከመይ ይነብር ኣሎ ድማ ኩሉታ ንፈልጦ ኢና። ደገፍቲ ስርዓት ህግደፍ'ውን ዝጠፍኦም ኣይ ኮነን።